

LACANS REPRISE VAN FREUDS IRMADROOM SITUERING EN 'INTERPRETATIE' VAN DE NAVEL VAN DE DROOM

Lieven Jonckheere

**PPaK
Theoretisch Seminarie
18/01/20**

SAMENVATTING

Freud raadt af om in de kliniek te proberen dromen volledig te analyseren – dat ontaardt makkelijk tot een eindeloze droomanalyse die als dusdanig aan de weerstand van de analysant tegemoet komt. Desondanks opent de “Traumdeutung” (1900) om theoretische redenen met de zogezegd volledige analyse van een droom: om te tonen dat de droom een wensvervulling is en aan te duiden wat die wens dan wel kan zijn. Die volledig geanalyseerde droom is de Irmadroom. We zullen Lacans reprise van die Irmadroom, in “Séminaire II. Le moi dans la théorie de Freud et dans la technique de la psychanalyse” (1954-1955), uit de doeken doen. Dat komt neer op een situering en een ‘interpretatie’ van het enigmatische punt waarop de analyse van die droom blokkeert, een punt dat we in principe in elke droom (maar ook in elk symptoom, als onbewuste formatie) terugvinden – en dat Freud de navel noemt.

Aangeraden literatuur is Freuds “Droomduiding” (Hoofdstuk II) en Lacans “Séminaire II” (Hoofdstukken XIII en XIV), maar ook Lacans antwoord op een vraag van Marcel Ritter over die navel (*Lettres de l'EEP* n°18, 1976).

INLEIDING

Ubw

cf. titel cyclus “Weg van het Ubw”

staat bol van dubbelzinnigheden

- enerzijds: Ubw is een weg
een weg die waar naartoe leidt? tot het Reële?
grosso modo R is wat Freud de *Trieb*=drift en Lacan de *jouissance*=genot noemt
- anderzijds: dubbelzinnige houding tov Ubw als weg tot het R
  - weg van het Ubw = zot van het Ubw
  - weg van het Ubw = zich verwijderen van Ubwmaar ook die oppositie is weer dubbel
  - niet alleen extern:
wij, psychoanalytici zijn zot van het Ubw ↔ zij, psychologen, verwijderen zich van het Ubw
  - maar ook, fundamentele, intern:
wij, Lacanianen, zijn zot van het Ubw ↔ wij, Lacanianen, verwijderen ons van het Ubw ...
omdat we ons afvragen of het Ubw uiteindelijk wel de weg tot R van drift/genot is
onze dubbelzinnigheid, in de lacaniaanse psychoanalyse tov Freuds Ubw

om tot het Reële=drift=genot te komen

- keert Lacan eerst terug tot Freuds Ubw = *retour à Freud*
- daarna zoekt Lacan ook een weg aan gene zijde van Freuds Ubw

Lacan *retour* tot Freuds berust op 2 pijlers

herlezing van Freuds 3 Ubw formaties & Freuds 6 grote gevalsstudies

- 3 Ubw formaties
  - formaties=*Bildungen* – cf. rotsformaties = door afzettingen en breuken ontstaan
  - 3 Ubw formaties = 3 fenomenen
    - die door het Ubw zijn gevormd
    - en van waaruit Freud het Ubw ontdekt – of beter: zijn eigen Ubw construeert
  - aan elk van die 3 Ubw formaties heeft Freud helemaal bij het begin van zijn uitvinding van de psychoanalyse een boek gewijd (Freud geen boekenschrijver! Enige boeken?)
    - droom 1900
    - lapsus (bv verspreking) 1901
    - witz (geestigheid, geestige woordspeling) 1905
  - Freud bestudeert die 3 Ubw formaties ivf begrijpen én beïnvloeden van hysterisch symptoom elk van die 3 Ubw formaties leidt
    - tot een andere wijze van begrijpen hoe Ubw in het hysterisch symptoom meespeelt
    - tot een andere wijze van behandeling van het hysterisch symptoomFreud gebruikt toch vooral droom om symptoom te begrijpen en te bewerken hoewel hij dat symptoom misschien beter vanuit witz had kunnen begrijpen en behandelen – dat suggereert Lacan toch
- cf. 6 grote gevalsstudies
waarin Freud zeer vaak dromen analyseert teneinde de symptomen te begrijpen én te behandelen
  - Dora (1900) – hysterische klachten en conversies (lichaamsfenomenen)
benaderd vanuit 2 dromen
  - Kleine Hans (1909) – fobie
benaderd vanuit zijn fantasieën/dromen (blijft dubbelzinnig)
  - Rattenman (1909) – dwangneurose
niet speciaal aandeel droomanalyse
  - Wolfenman (1914) – infantiele neurosen (fobie, dwangneurose)
benaderd vanuit infantiele nachtmerrie (vanuit veronderstelde oerscène = zien coïtus ouders)
  - Schreber (1911) – psychotische waan en hallucinaties
benaderd vanuit Schrebers autobiografie – komt ipv droom?
  - homoseksuele vrouw (1920)
droom centraal – oa in einde analyse: Freud stopt zelf omdat pte in droom tot hem liegt
- Freud waarschuwt echter ook voor gebruik van dromen of droomanalyse in de kliniek
  - cf. in 6 gevalsstudies analyseert Freud droom nooit volledig en analyseert hij nooit alle dromen
droomanalyse enkel voor zover nodig om symptoom te begrijpen én te behandelen
  - Freud waarschuwt zelfs tegen
    - droom volledig proberen te analyseren
    - altijd alle dromen proberen te analyserenanalysant die door heeft dat we zo een grote belangstelling voor dromen hebben, kan daar zijn weerstand in concentreren dwz vertelt niets anders meer dan dromen – die we dan eindeloos moeten proberen te interpreteren of betekenis toe te kennen

Freud analyseert toch één droom volledig zgn Irmadroom

Freud raadt in de praktijk/kliniek af om te proberen droom volledig analyseren
desondanks toch ook één keer een volledige analyse droom
vanuit theoretische overwegingen:

- om te bewijzen dat kern van zijn Ubw bestaat uit een infantiele *Wunsch*=wens of *désir*=verlangen
de droom is immers een poging om die infantiele wens als vervuld voor te stellen
- om toch ook even aan te duiden wat die *Wunsch*=wens of *désir*=verlangen is

die volledig geanalyseerde droom is de zgn Irmadroom

- Freud noemt Irmadroom een *Traummuster*
Muster
  - letterlijk: monster, specimen
  - NI vertaling: voorbeeld
  - Ik: model, paradigma
= schoolvoorbeeld van hoe probleem moet geformuleerd worden om het te kunnen oplossen
- Freud zegt over Irmadroom dat hij *zu Grunde analysiert* is
maar daar zullen we nog aantal fundamentele bemerkingen bij maken

Lacan herleest Freuds Irmadroom en situeert daarin het punt van Reële

ik zal hier Lacans herlezing van Freuds volledige analyse van zijn Irmadroom uit de doeken doen
dat zal neerkomen op de situering van de zgn 'navel' van die droom – als benaming van het punt van
Reële waartoe die droom een weg is

referenties Lacans herlezing Freuds Irmadroom

- Sém II Le moi dans la théorie de Freud et dans la technique de la psychanalyse 1954-195
hfst XIII & XIV
- maar niet alleen Sém II

MANIFESTE TEKST

- LUIK 1: Freud en Irma
onder hen ook Irma
  - dialogoog met Irma
    - ik neem Irma meteen apart, alsof ik een antwoord op haar brief wil geven, met verwijten dat ze de 'oplossing' (*Lösung*) nog niet aanvaardt. Ik zeg haar: "als je nog altijd pijn hebt, is dat echt alleen maar je eigen schuld"
    - Irma antwoordt: "Als je eens wist hoeveel pijn ik nu in mijn keel, maag en lichaam heb: ik krimp er helemaal van ineen"
    - ik verschiet en kijk haar aan
ze ziet er bleek en opgeblazen uit
ik denk dat ik misschien toch iets organisch over het hoofd zie
  - verschijning object
    - ik neem haar mee naar het raam – en kijk in haar keel
    - daarbij strubbelt ze wat tegen (*sich sträuben*), zoals vrouwen met een kunstgebit
    - ik zeg bij mezelf dat dit in haar geval toch niet hoeft
    - haar mond gaat dan inderdaad ook vlot open
      - rechts ontdek ik een grote witte vlek
      - elders zie ik omvangrijke witachtig grijze korsten op rare gekrulde vormen, die blijkbaar naar het model van neusschelpen zijn gevormd
- LUIK 2: Freud en collega's
  - dialogoog met de collega's
    - ik roep snel Dr. M erbij
      - die doet het onderzoek over en bevestigt ..
      - Dr. M ziet er wel helemaal anders dan normaal:
hij is zeer bleek, mankt en heeft geen baard
    - vriend Otto
staat nu ook naast Irma
    - vriend Leopold
      - percuteert Irma door haar keurslijfje heen
en zegt: "ze heeft links onder een demping"
      - hij wijst ook op een geïnfilteerde huidpartij op de linkerschouder (wat ik, ondanks de jurk, net als hij gewaarword)
    - M. zegt: "Geen twijfel aan, het is een infectie – maar dat geeft niet: er zal nog dysenterie bovenop komen en het gif zal dan uitgescheiden worden"
  - verschijning geschrift
we weten ook onmiddellijk waar die infectie vandaan komt
Otto heeft haar onlangs, toen ze zich onwel voelde, een injectie gegeven
    - met een propylprepraat, propyleen, ... propionzuur ... trimethylamin (waarvan ik de formule vet gedrukt voor mij zie)
zulke injecties mag men niet zo lichtvaardig geven
    - waarschijnlijk was ook de naald niet schoon

Eine große Halle – viele Gäste, die wir empfangen

- LUIK 1: Freud en Irma

Unter ihnen Irma

- Dialog Freud-Irma

- *die ich sofort bei Seite nehme, um gleichsam ihren Brief zu beantworten, ihr Vorwürfe zu machen, daß sie die 'Lösung' noch nicht akzeptiert. Ich sage ihr: Wenn du noch Schmerzen hast, so ist es wirklich nur deine Schuld.*
- *Sie antwortet: Wenn du wüsstest, was ich für Schmerzen jetzt habe im Halse, Magen und Leib, es schnürt mich zusammen.*
- *Ich erschrecke und sehe sie an.
Sie sieht bleich und gedunsen aus
ich denke, am Ende übersehe ich da doch etwas Organisches.*

- Verschiining object

- *Ich nehme sie zum Fenster und schaue ihr in den Hals.*
  - *Dabei zeigt sie etwas Sträuben, wie die Frauen, die ein künstliches Gebiß tragen. Ich denke mir, sie hat es doch nicht nötig.*
  - *Der Mund geht dann auch gut auf*
    - *ich finde rechts einen großen weißen Fleck*
    - *und anderwärts sehe ich an merkwürdigen krausen Gebilden, die offenbar den Nasenmuscheln nachgebildet sind, ausgedehnte weißgraue Schorfe.*

- LUIK 2: Freud en de 3 collega's

- Dialog Freud-collega's

- *Ich rufe schnell Dr. M. hinzu*
  - *der die Untersuchung wiederholt und bestätigt ...*
  - *Dr. M. sieht ganz anders aus als sonst; er ist sehr bleich, hinkt, ist am Kinn bartlos ...*
- *Freund Otto*
steht jetzt auch neben ihr
- *Freund Leopold*
  - *perkutiert sie über dem Leibchen und sagt: Sie hat eine Dämpfung links unten*
  - *weist auch auf eine infiltrierte Hautpartie an der linken Schulter hin (was ich trotz des Kleides wie er spüre) ...*
- *M. sagt: Kein Zweifel, es ist eine Infektion, aber es macht nichts; es wird noch Dysenterie hinzukommen und das Gift sich ausscheiden ...*

- Verschiining gechrift

Wir wissen auch unmittelbar, woher die Infektion ruht.

Freund Otto hat ihr unlängst, als sie sich unwohl fühlte, eine Injektion gegeben

- *Mit einem Propylpräparat, Propylen ... Propionsäure ... Trimethylamin (dessen Formel ich fett gedruckt vor mir sehe)*
Man macht solche Injektionen nicht so leichtfertig
- *Wahrscheinlich war auch die Spitze nicht rein*

DAG VOORDIEN = DAGRESTEN

Lacan wijst op 2 vormen van angst bij Freud die aan de droom vooraf gaan – als dagresten die angsten hebben allebei te maken met de ‘psychische theorie’ over hysterie die Freud op dat moment aan het uitvinden is = *psy-Lösung*=oplossing van het mysterie van de hysterie

- afweer infantiele seksuele voorstellingen ...
- ... die echter terugkeren en de *Sinn=sens=z*in van de hysterische symptomen uitmaken
- soort klinische angst voor de beperkingen van zijn *psy-Lösung* van de hysterie
concreet, de avond voor de droom: angst dat zijn *psy-Lösung* hem bij één bepaalde pte, Irma genaamd, iets organisch over het hoofd heeft doen zien
= ‘tegenoverdrachtsangst’ tov Irma
  - Irma = goeie kennis van Freud
    - Irma = Anna Hammerschlag (cf. ananas TD135)
dochter van prof Hammerschlag waaraan Freud financieel veel te danken heeft
    - Freuds vrouw op dat moment zwanger van dochter die Freud Anna zal noemen
naar dochter van prof Hammerschlag
  - Freud behandelt Irma/Anna vanuit zijn *psy-Lösung* van de hysterie
    - sowieso geen goed idee, kinderen van kennissen behandelen
bovendien: Irma om te beginnen al sceptisch tov Freuds *psy-Lösung*
    - *psy-Lösung* blijkt maar half te werken
      - Irma’s angst verdwijnt ...
      - ... maar somatische conversiesymptomen blijven
    - Irma profiteert daarvan om kwaad op te stappen
  - tijdje later krijgt Freud via jongere collega Otto (Oscar Rie) te horen
dat haar familie vindt dat het slechter dan ooit gaat met Irma
  - reactie Freud
    - verward tov zijn *psy-Lösung*
      - klampt zich vast aan zijn *psy-Lösung*
kwaad op Irma én Otto
        - Irma is kwaadaardige hysterica die zijn *psy-Lösung* niet aanvaardt
        - Otto laat zich door Irma’s familie al te makkelijk tegen zijn *psy-Lösung* opzetten
      - twijfelt aan zijn *psy-Lösung*
angst tov Irma én Otto
        - angst dat *psy-Lösung* hem bij Irma iets organisch over het hoofd heeft doen zien
        - ‘pijnlijk gevoel’ dat Otto hem net als andere collega’s gebrek beroepsernst verwijt
    - om zijn verwarring ivm zijn *psy-Lösung* op te lossen schrijft Freud casus Irma uit
      - voor Dr. M (Breuer)
oudere ervaren collega die ook wel iets voelt voor de *psy-Lösung* van de hysterie
en waarop Freud beroep doet als hij zich onzeker voelt
      - soort controle
- soort ethische angst voor de onvoorzienbare gevolgen van zijn *psy-Lösung* van de hysterie

- soort ethische angst voor de onvoorzienbare gevolgen van zijn psy-Lösung van de hysterie angst dat zijn psy-Lösung van de hysterie wel eens gevaarlijke ontdekking zou kunnen zijn dubbel:
  - enerzijds angst omdat hij de gevolgen van zijn ontdekking niet kan voorzien
  - anderzijds angst omdat hij wél al voelt wat de gevolgen van zijn ontdekking zullen zijn angst om van discours te veranderen, angst voor een soort *passe*
    - als gevolg van die ontdekking zal Freud in een andere positie terecht komen niet meer de positie van dokter, maar die andere onbekende positie van psychoanalyticus
    - als gevolg van die ontdekking zal hij op een andere plaats in de overdracht terechtkomen niet meer de plaats van dokter die “specialist die weet, maar die andere onbekende plaats van analyticus die “een verondersteld wetend subject” is

LATENTE GEDANKEN=PENSÉES – VIA VRIJE ASSOCIATIE

Vrije Associatie = weg tot latente gedachten

- Freud krijgt belangstelling voor dromen doordat ze in VA van ptn verschijnen
- Freud vraagt dan VA over die dromen = soort meta-VA
  - enige regel van de VA: VA rond elke droomelement apart
    - betekent dat elk element als *signifiant*=betekenaar behandeld wordt, waarvan niemand vooraf kan weten wat dat betekent, welke elementen daaraan vasthangen
    - dus nooit de droom als een verhaal beschouwen en interpreteren
  - voor de rest geen regels voor VA
alle associaties rond elk element of niet ?? in chronologische volgorde?? beginnen met surrealistische=verwonderlijke element??

volledig geanalyseerd = alle latente gedachten vanuit VA bij de betekenaars van de droomtekst?

Irmadroom volledig geanalyseerd = alle latente gedachten van die droom

- daar zal ik nog aantal fundamentele bemerkingen bij maken
- belangrijk om vooraf te weten:
zgn volledig geanalyseerde Irmadroom (over Anna Hammerschlag)
komt ipv volledig geanalyseerde droom over eigen vrouw Martha Bernays
  - Marthadroom niet gepubliceerd
cf. JMMasson ongecensureerde uitgave brieven Freud aan Fliess 1985
    - februari 1898: Freud analyseert Marthadroom in commentaar Freud
      - voorbeeldig mooie droom (*exemplarisch schönen Traum*)
      - *zugrunde analysiert*
  - Freud wil die Marthadroom dan ook centraal stellen in droomduiding
  - juni 1898: vriend Fliess stelt dat Marthadroom niet geschikt is voor publicatie !
onduidelijk waarom – Freud ziet zelf 4 mogelijke redens voor Fliess' veto
    - politiek-economische redens:
      - allusies op zijn 'joodse' armoede (*Dalles* = jiddisch)
      - allusies op zijn *Vaterlandslosigkeit* (taal- en nationalistische strijd in Oostenrijk)
    - subjectief-sociale redens:
      - zijn eigen angsten
      - zijn verregaande seksuele indiscreties ivm zijn vrouw Martha
  - Freud geeft toe dat hij in overdracht op Fliess alle *Schamgefühl* is verloren
  - In de droomduiding vervangt Freud dan maar de Marthadroom (januari 1898) door de veel oudere Irmadroom (juli 1895)
    - analyse Irmadroom is voor hem onbevredigende *Ersatz* voor analyse Marthadroom
    - in de volledige analyse van de Irmadroom censureert hij in elk geval zelf al de 4 factoren waarvan hij dacht dat ze Fliess in de Marthadroom stoorden
      - geen politiek-economische gedachten meer over jood zijn en opkomend nationalisme
      - geen eigen angsten en seksuele indiscreties over eigen vrouw meer
    - Irmadroom als metafoor van Marthadroom
– maar wat is daarvan het effect: meer zin of minder zin van de droom??

vooraleer in detail te gaan, even de grote lijnen van die latente gedachten van de Irmadroom

latente gedachten

- die Freud via VA vindt
- die Lacan ordent of structureert = typisch voor zijn *retour à Freud*
- 2 reeksen latente gedachten
die door Lacan allebei imaginair genoemd worden
  - latente gedachten ivm ik=*moi*=ego
    - eindeloze pseudowetenschappelijke=sciëntistische discussies met collega's
      - over histerie
    - vanuit groeiende spanning in relatie tot zijn spitsbroeder Fliess
      - wil Freud overtuigen van totaal andere visie op het aandeel van het seksuele in histerie, visie die uiteindelijk delirant blijkt te zijn
      - cf. toneel Antwerpen: Fliess geobsedeerd door neus als knooppunt van het seksuele
  - latente gedachten ivm imaginaire ander=*autre*=object
    - narcistisch problemen met serie vrouwen
      - die niet willen/kunnen antwoorden op zijn opdringerige vragen naar hun waarheid
    - vanuit groeiende spanning=*tension* in relatie tot eigen vrouw Martha
      - cf. bekend Fliess dat ze al zeer vroeg geen seks meer hadden
- 2 reeksen latente gedachten
zoals Lacan die in het L-schema plaatst
L-schema = didactisch machientje uit die tijd
  - I as = 2 polen = 2 reeksen latente gedachten
    - a' = ik=*moi*=ego
    - a = ander=*autre*=objectoscillatie tussen die 2 polen
  - S as = 2 plaatsen
    - A = Ander = symbolisering
    - S = *Es*=driften=genot – *ineffable et stupide existence* (E549)Insisteren van A, van de betekenaar, om dat genot te symboliseren
    - resultaat daarvan zou *Wunsch*=wens of *désir*=verlangen moeten zijn
    - maar A moet daarvoor door I-schermde latente I gedachten rond ik en ander zijn dus terzelfder tijd de hindernis én het middel om die wens te realiseren, om dat verlangen te benoemen
    - tonen op L-schema hoe A-pijl elementen uit a en a' meesleurt naar S

- bij poging om I-scherf te doorkruisen = poging om tot *Wunsch*=wens of *désir*=verlangen te komen.
  - vallen de 2 polen van I scherm uiteen
    - ander valt uiteen
    - ik valt uiteen
  - verschijnen plots 2 nieuwe. Reëel te noemen elementen
    - Reële object als soort scharnierpunt
    - *écriture*=schriftuur als soort contrapunt

tonen op slide

- 1ste luik droom
Freuds ego als één → I object valt uiteen (in latente gedachten) → verschijning R object als één (als een soort scharnierpunt, aanzet voor 2de luik droom)
- 2de luik droom
R object als één → Freuds I ego valt uiteen (in manifeste tekst) → verschijning S *écriture* (als een soort contrapunt, nl toevoeging van een stem)

eerste reeks latente gedachten Freud en Irma

imaginaire ander=object valt uiteen → verschijning van het object (a)

visuele veld plots ingeperkt (hal → *aparté* met Irma)
met focus op Freuds Ik

- kant ego
versterking Freuds imaginaire eenheid als ego
in de manifeste tekst dubbel imaginair verlangen, ahw rechtstreeks vanuit latente gedachten
  - meer en meer verlangen om te genezen
    - Freud als therapeut
      - enkel bij vroege Freud, toen hij nog dokter was
verlangen om histerie te genezen via zijn *psy-Lösung*
      - niet meer als psychoanalyticus
heel wat collega's betere 'therapeuten' oa Reich
    - echter dubbelheid tov zijn *psy-Lösung* als genezing
= onzuiver verlangen = 'tegenoverdracht'
      - geloof in *psy-Lösung*
Irma's schuld dat ze nog ziek is, want ze aanvaardt zijn *psy-Lösung* niet
      - twijfel aan *psy-Lösung*
schrik dat hij bij Irma toch iets organisch over het hoofd ziet
compromisoplossing:
het zou Freud goed uitkomen dat Irma's problemen organisch zijn,
want dan wordt begrijpelijk waarom zijn *psy-Lösung* het niet doet
  - meer en meer verlangen om te weten
    - te hevig, te gepassioneerd
    - conquistador (Freud) – soort *chasse*=jacht, gejaagd (Lacan)
- kant objet
oppositie manifeste tekst en latente gedachten
  - manifeste tekst: object/ander = één nl pte Irma
    - we zien Irma zoals ze in realiteit is – met haar al dan niet hysterische symptomen
    - die eenheid van Irma wordt belichaamd in haar *sich sträuben*
      - *sich sträuben*
        - zich verzetten, tegenstribbelen, tegenspartelen
        - overeind/rechtop gaan staan, te berge rijden – van haren (dikwijls van schrik)
zoals een stekelvarken dat zijn stekels recht zet
        - Freud gebruikt onbestaande substantief *Sträuben* (neologisme!?)
      - Irma's eenheid via *sich sträuben*
        - weerstand tov Freuds *psy-Lösung*, haren rijden haar te berge tov zijn *psy-Lösung*
        - wil mond niet meer open doen = wil niet verder spreken met aandringende Freud
  - latente gedachten (via VA):
decompositie imaginaire object/ander – in 3 vrouwen die *sich sträuben*

- latente gedachten via VA:
decompositie imaginaire object/ander– in 3 vrouwen die *sich sträuben*
achter Irma opent zich in de latente gedachten een *waaier=éventail* aan andere vrouwen
al die vrouwen hebben als gemene trek
    - *sie sträuben sich*
    - ze zijn *geniert* om mond te openen
 verschoven van i(a) bij Irma naar I(A) voor reeks vrouwen???
 = weerstand om Freud, met zijn *psy-Lösung*, hun waarheid te vertellen
    - vrouw 1 = andere pte van Freud nl *gouvernante*
      - ziet er jonger uit dan ze is
      - maar verraaft leeftijd doordat ze probeert gebit te verbergen als ze mond moet openen
    - vrouw 2 = vriendin van Irma
      - mooier én intelligenter dan Irma – Freud zou haar graag ipv Irma als patiënte hebben
misschien zou zij zijn *psy-Lösung* wel aanvaarden (goede hysterica)
      - maar uiteindelijk is ook zij één en al *sich sträuben*
    - vrouw 3 = *and last but not least* Freuds vrouw Martha
      - achtergrond
Freud verving droom over zijn vrouw Martha door eerder gedroomde Irmadroom
onduidelijk waarom Marthadroom volgens Fliess niet geschikt was:
seksuele indiscreties over Martha? Freuds eigen angsten?
      - Vraag: in hoeverre schemert Marthadroom nog door in Irmadroom?
Martha is discreet, op de achtergrond aanwezig in Irmadroom ...
        - manifeste droomtekst:
“wij ontvangen gasten” – soort blik op wat Freud met Irma uitspookt
        - latente gedachten:
          - droom paar dagen voor verjaardag Martha
          - in die tijd soort relatiecrisis: eerste ontgoocheling na eerste idealisering Martha
            - Freud zou eigen vrouw nooit als pte willen
teveel *sich sträuben* tov seksuele
            - Lacan maakt zich daar graag vrolijk over:
              - VIII17: doordat Martha stekelvarken was, kon Freud seksueel niet bij haar terecht en kon/moest hij zich buiten haar met eros bezig houden
(*servir le maître eros pour s'en servir* cf. Socrates)
(Freud beheerste spreekangst USA door zichzelf wijs te maken dat hij daar enkel ging om kinderdroom van stekelvarken zien in vervulling te doen gaan – vrouw=stekelvarken is angstwerend)
              - XIII: als Freud over tegenstribbelende Martha schrijft, krijgt hij getormenteerde stijl waarin Lacan eigen stijl herkent!
- dus: decompositie Irma in 3 latente vrouwen: *gouvernante*, vriendin Irma, Freuds vrouw
- Freud: gemene trek 3 vrouwen:
    - *sträuben* of één en al weerstand tegen zijn *psy-Lösung*
    - willen hun mond niet meer open doen, willen hem hun waarheid niet meer vertellen
  - Lacan: 3 vrouwen = *Mystiek Trio* ... dat voor Freud ahw De Vrouw in kaart brengt
verwijst naar Freuds “Das Motiv der Kästchenwahl” (1913)
    - om hand van vrouw te krijgen moet man kiezen tussen 3 kistjes: goud, zilver, lood
    - 3 kistjes = 3 onvermijdelijke relaties van de man tot de vrouw:
      - *gouden moeder* (die leven geeft)
      - *zilveren geliefde=Genossin=genote* (naar beeld van moeder)
      - *loten doodsgodin* (aarde of moederschoot waarin het leven terugkeert)

- in zijn analyse van de I decompositie van Irma stuit Freuds op de fameuze 'navel'
  - Freud over de 'navel'
2 cruciale fragmenten – voor Lacans lezing van Freuds “droomduiding”
    - voetnoot TD 130: 'navel' van de Irmadroom
    - TD 503: elke droom heeft een 'navel'
  - **kopie Duits en NI – publiek laten lezen**
  - Lacan over de 'navel'
wat Freud over 'navel' van droom zegt, leg ik uit vanuit Lacans lezing van die 'navel'
    - hoofdreferentie: antwoord op vraag Ritter 1975
    - andere referenties: I, 30 – II, 130, 189, 209 - III, 295 – VI, 402, 502 – PA vraie&fausse 1958 – IX, 20/06/62 – XI, 28 – XV, 27/03/67
- uitgangspunt of achtergrond voor Lacans lezing van de navel van de droom is de dubbelheid van het Ubw of de Ubw formaties bij Lacan:
  - Symbolisch Ubw
Symbolische Ubw = Ubw is gestructureerd als een taal en dat zien we bij de 2 bewegingen:
    - bij de vorming van de droom: latente gedachten → manifeste tekst
Ubw behandelt alles in de latente gedachten als taal
      - latente gedachten worden behandeld als woorden, als betekenaars
      - die latente gedachten kunnen dan ook via de talige mechanismen van metafoor & metonymie samengevoegd en verschoven worden
      - met als resultaat dat elk manifest droomelement een *Knotenpunkt*=knooppunt van woorden (Freud) of een nieuwe betekenaar (Lacan) is
– met een dubbele *Sinn=sens*=zin
      - doordat op die manier de Ubw infantiele wens vervuld wordt, krijgen die betekenaars ook een seksuele zin
    - bij de duiding van de droom: manifeste tekst → latente gedachten
VA rond droomelementen=betekenaars maakt ahw de metaforen & metonymieën waardoor die tot stand gekomen zijn weer ongedaan
  - Reëel Ubw

- Reële Ubw
  - een freudiaanse definitie van het Reële Ubw
    - elke Ubw formatie, elke manifeste droomtekst, kent een punt waarrond de VA niet meer die taallogica van het Ubw volgt – in elk geval: we vinden niet via welke metaforen & metonymieën dit punt tot stand is gekomen
      - ofwel omdat er geen metaforen of metonymieën gebeurd zijn op dit punt
      - ofwel omdat de metaforen en metonymieën op dit punt in een soort oncontroleerbare en onnavolgbare overdrive gegaan zijn – en een soort moisissure of schimmel gaan vormen
    - ik neig meer tot de laatste hypothese
    - het gevolg is alleszins dat een Ubw formatie, zoals de droom, op dat punt geen seksuele *Sinn=sens*=zin krijgt
      - dat lijkt mij inderdaad de idee van Lacans idee van het Reële Ubw:
  - Freud op de voet volgende
    - Freud gaat meteen richting R Ubw
      - als hij eerst, in zijn analyse van Irma's droom, stelt:
        - “zou ik de vergelijking tussen de 3 vrouwen verder willen uitwerken ...”
        - ik parafraseer én vul in:
          - als Freud verder zou associëren rond Irma
          - als hij daar nog andere dan die 3 vrouwen zou bij associëren
        - “... dan zou ik ver afdwalen (*käme ich weit ab*)”
        - ik parafraseer en vul in:
          - dan zou Freud VA alle richtingen blijken uit te gaan
          - omdat in de VA rond dit punt de taallogica van het Ubw
      - met als resultaat
        - zoveel seksuele *sens=Sinn*=zin dat die *non-sens*=onzinnig wordt
        - elke gemene trek voor vrouwen (zoals *sich sträuben*) verdwijnt
        - geen enkele op zo een trekken gebaseerde typologie kan De Vrouw volledig in kaart brengen
    - Freud veralgemeent vervolgens dat punt van R Ubw
      - elke droom kent zo een plek=*Stelle*” waarrond VA niet meer de taallogica van het Ubw volgt
      - VA rond die plek produceert een onontwarbaar *Knäuel*=kluwen van latente gedachten (Lacans *moisissure*=schimmel)
        - die gedachten leveren geen bijdrage tot manifeste tekst meer
        - die gedachten leiden ook niet tot andere latente gedachten ze leiden nergens heen (*bleiben ohne Abschluß*), doordat ze zich langs alle kanten in de netvormige verstrengeling (*netzartige Verstrickung*) van onze gedachtenwereld uitlopen
    - het lijkt nu inderdaad altijd naar aanleiding van zo een ‘vrouwelijk punt’ dat VA zo uit de hand loopt, dat er zo een kluwen of schimmel aan latente gedachten verschijnt, dat de Reële kant van het Ubw zich dus toont

- het lijkt nu inderdaad altijd naar aanleiding van zo een 'vrouwelijk punt' dat VA zo uit de hand loopt, dat er zo een kluwen (Freud) of schimmel (Lacan) aan latente gedachten verschijnt, dat de Reële kant van het Ubw zich dus toont dat blijkt als Freud dat kluwen vergelijkt met een *Nabel*

tekening

kort samengevat:

de 'navel' is een soort point de capiton van 2 gaten:

- bovenaan (buiten?): $-\phi$
het door de castratie gestructureerde fallische gat van het verlangen van het subject
- onderaan (binnen?): S(A)
het door niets gestructureerde gat van het niet bestaan van De Vrouw of het genot van een vrouw of

uitgebreider:

- enerzijds (aan de onderkant) zit de 'navel' ahw te paard op het zgn *Unerkannte* dat *Unerkannte* is voor Freud een soort gat dat door de 'navel' afgedekt wordt welk soort gat is dat *Unerkannte*? dat is cruciaal voor definitie van het R Ubw
  - vertaling *Unerkannte* – komt van *erkennen*
    - *erkennen* = 'herkennen', 'identificeren'
– en dus *Unerkannte* = 'niet herkende', 'niet geïdentificeerde'
    - Lacan vertaalt *erkennen* met het dubbelzinnige *reconnaître*
– en kan op die manier een theoretisch interessante verglijding maken *reconnaître* kan inderdaad op 2 manieren vertaald worden:
      - *erkennen* = 'herkennen', 'identificeren' – dat bedoelt Freud
      - *anerkennen* = 'erkennen' – dat maakt Lacan ervan erkennen is erkennen binnen het Symbolische en dus is het *Unerkannte* het niet Symbolisch erkende, wat onmogelijk Symbolisch te erkennen is
  - zo kan Lacan het *Unerkannte* ook ogv zijn eigen theorie interpreteren
    - *Unerkannte* = gat van vrouwelijk genot = gat van niet bestaan van De Vrouw, vrouwen zijn niet *pas-toute*, vrouwen vormen geen afgesloten verzameling, maar bestaan één per één
    - *Unerkannte* = R van het Ubw (*ça fait le R de l'Ics*)
  - Maar zo kan Lacan ook het *Unerkannte* ogv theorie Freud herinterpreteren
    - *Unerkannte* = *coeur de l'être* (*Kern unseres Wesens*)
    - *Unerkannte* = oerverdrongene
      - geen S voor
      - en dus ook niet gegrepen in het talig spel van het Ubw (metafoor&metonymie)
- anderzijds (aan de bovenkant) vormt die navel de basis van de droomwens

- anderzijds (aan de bovenkant) vormt die navel de basis van de droomwens uit een ondoordringbare=*dichte* plek van dat vlechtsel aan associaties nl de *Knäuel*, rijst de droomwens op – als de paddenstoel uit zijn mycelium
gemakshalve gebruik ik Freuds notie van de *Wunsch*=wens en Lacans concept van het *désir*=verlangen dooreen – wat Lacan in *Sémi* ook doet
wens of verlangen is een *trou*=gat ... maar dan wel een gat met een door de castratie gestructureerde fallische pasvorm
  - het verlangen is een gat = we kunnen het verlangen niet benoemen
    - cf. *désir est articulé ... mais pas articulable*
cf. verlangen is gestructureerd als een taal ... maar toch niet als dusdanig uitspreekbaar of benoembaar = Ubw
    - bv. wat is *désir* in *Irma's droom*? altijd een gearticuleerd=seksueel *désir*!
      - tov Irma: haar ontkleden? (cf. Freud wil niet ingaan op “*was Ich, trotz des Kleides, wie er spüre*” TD133)? Haar doen spreken?
      - tov collega's: hen discrediteren?
      - tov eigen angst ivm slechte behandeling Irma: die onder ogen zien? die verzachten? die als onterecht bestempelen?
  - zo kunnen we nog wel even doorgaan ...
  - maar we kunnen het verlangen wel interpreteren
    - Lacan doet toch poging om *désir* op zich te benoemen = interpretatie
      - cf. droom “vader is gestorven maar weet niet dat hij gestorven is ... volgens mijn wens
      - *mot* met meeste draden van het zich daarrond vertakkende mycelium = *centre du désir*
    - interpretatie = inperken en afbakenen navel van *non-sens* als *interface* tussen het gat van de castratie van het verlangen van het subject en gat van het *Unerkannte* van het genot van een vrouw
      - droom:
        - verwarde kluwen aan latente gedachten die aan de navel hangen – *non-sens* niet duidelijk identificeerbaar
      - interpretatie
        - goed paradigma: witz
berekende inval=*irruption* van *non-sens* in discours dat *sens* lijkt te hebben – en dus punctueel identificeerbare navel
interpretatie moet ook zo een punctuele navel van *non-sens* hebben
        - slecht paradigma: delirant neologisme
‘navel’ van *délire* perst alle zin in een neologisme
cf. *Seelenmord* Schreber
interpretatie mag niet bol staan van de *sens*

- Postfreudianen trufferen het gat van het *Unerkannte* onder de 'navel' met de metadagrest
metadagrest = verzwegen rest van de dagresten = door Freud doodgezwegen vrouw
nl vrouw die niet verschijnt achter Irma nl Emma Eckstein
 cf. Masson nieuwe ongecensureerde uitgave brieven Freud aan Fliess 1985
 pte die geen *sich sträuben* tov Freud vertoonde, integendeel: te meegaand
 Freud liet Emma Eckstein halverwege 1895 door Fliess opereren aan de neus
 met een boel voor Freud angstwekkende complicaties tot gevolg
  - Emma stopt niet met bloeden – maar gedraagt zich 'moedig':
 “voilà, het sterke geslacht” = hypothese van hysterie
  - operatiewonde begint echter te stinken – verontruste Freud laat nog es checken
 en ontdekt dat Fliess rol gaas in neusholte liet zitten !!
    - Freud wordt slecht als hij dat gaas tevoorschijn ziet komen en Emma ziet kijken:
 “wij (mijn hypothese hysterie + jouw lapsus) hebben haar onrecht aangedaan
    - maar probeert Fliess toch te verontschuldigen
  - Emma blijft Fliess en Freud (zelfs voor rest van zijn leven) respecteren
 – maar Emma wordt weer slechter: begint weer massaal uit de neus te bloeden
    - Freud in eerste instantie *sehr erschüttert*
      - Freud wil niet meer dat Fliess naar hartproblemen (roken!!) informeert
 = einde Fliess als *sujet supposé savoir*
      - Freud heeft Irmadroom (24/07/95)
 affaire Eckstein is dus echte achtergrond van Irmadroom
    - 1 jaar later (--/04/96 - --01/97) is Freud echter gerecupereerd
 uitleg die Fliess moet geruststellen en Freuds *psy-Lösung* bevestigt
 bloedingen zijn hysterisch: *sie blutet aus Sehnsucht = Wunschblutungen*
      - neusbloedingen beantwoorden aan Fliess' *Sexualterminen*
 cf. hele kinder- en pubergeschiedenis van hysterische neusbloedingen
      - fantasieën ivm bloeden
 bloeding is zelfs overdrachtsmanifestatie – om Freuds liefde te bekomen
      - *Sehnsucht* wordt hoofdkenmerk van hysterie (27/10/97)
 later zal Freud *Sehnsucht* vervangen door *Wunsch* bij hysterie (naar model van
 droom)

Navel is structurele reden voor onvolledigheid droomduiding
echter ook nog heel wat andere redenen

- Simpele discretie – cf. dromen Freud
  - bezit vaak volledige Deutung (minus de Navel) TD 125
  - maar Scheu om eigen seksuele intimiteit bloot te geven: lezer niet te vertrouwen, want die moet wel heel grote overdracht op Freud hebben om dat allemaal te volgen en geen afkeer van Freud te krijgen
cf. Martha-droom niet gepubliceerd (dankzij Fliess)
cf. Irmadroom: nicht alles mitgeteilt was mir zur Deutungsarbeit eingefallen ist
bv wil niet ingaan op *“was Ich, trotz des Kleides, wie er spüre”* TD133, 137
- cf. Grenzen Deutbarkeit 1925 – bij dromen neurotici herhaalt slechts wat al in TD staat (toch zeer volledig!!)
  - therapeutische beperking
enkel droomduiding voor zover die toelaat symptoom te begrijpen
    - weg en weer tussen Vbw latente gedachten en Ubw verdrongen wens
    - dus veel Vbw latente gedachten komen niet aan bod
  - imaginaire weerstand
weerstand ontwaakte *Ich* tegen onderkenning van verdrongen Ub psychische Macht die bij Aufbau van neurose meespeelde, verzet zich tegen Deutung dromen bis zum letzten Rätsel (verdringingsweerstand) TD277
  - symbolische weerstand
veelduidigheid manifeste tekst door Verdichtung TD282
man is eigentlich niemals sicher einen Traum vollständig gedeutet zu haben (...) bleibt immer möglich, daß sich noch ein anderer Sinn durch denselben Traum kundgibt. Die Verdichtungsquote ist unbestimmbar.
  - Technische beperking
element uit manifeste tekst zonder VA
→ symboolvertaling = zelf latente gedachte invullen

Lacans interpretatie van die grens XXI, 20/11/73

sen (Sinn) of plus-de-jour (Lustgewinn) door chiffrage (Traumarbeit) dromen altijd seksueel (dat is de grens!), doordat de taal (langage) op de plaats komt van de onmogelijke seksuele verhouding

- I decompositie van Irma als object/ander wordt gestuit door plotse verschijning Reële object **verschijning object a oorzaak van verlangen in gat van $-\phi$, in moment van angst**
even hernemen: Irma en de 3 vrouwen achter haar willen mond niet openen (*sich sträuben*)
  - op dat punt stoot Freuds analyse op zgn 'navel' van de droom
= punt waarop droom niet meer analyseerbaar is, waarop de VA uit de hand loopt
= punt waarop verlangen in droom met niet symboliseerbare vrouwelijke samenhangt (ook niet symboliseerbaar door die trek van het sich *sträuben*)
  - in manifeste droomtekst is dat het punt waarop Irma's mond plots toch open gaat
    - in antwoord op Freuds insisterend verlangen om te weten en te zien én te genezen opent zich in de Ander een gat
    - in dat onnoembare gat in A verschijnt iets nieuws
      - cf. manifeste tekst
        - "rechts ontdek ik een grote witte vlek"
        - "elders zie ik omvangrijke witachtig grijze korsten op rare gekrulde vormen, die blijkbaar naar het model van de neusschelpen zijn gevormd"
    - in gat van Ander verschijnt ahw nieuw symptoom
= R – zonder S of I mediatie – neemt 2 vormen aan:
      - Freud ziet daarin de dood
        - mogelijke dood dochter / dood vriend-collega door cocaïne
        - Lacan volgt dat voor een stuk
cf. extreem lyrische beschrijving: *tout se mêle et s'associe*
          - *gouffre et béance de la bouche, où tout est englouti*
          - *abîme de l'organe féminin, d'où sort toute vie – et y retourne*
          - *chair souffrante, informe qu'on ne voit jamais – avec ce qui en sort*
      - Lacan ziet daarin vooral het object a van de blik – als R object
        - een ander object
primitief wezenlijk object – dat geen object meer is
          - complexe, niet situeerbare vorm
          - vormelijk toch situeerbaar als object van de blik=*regard*
            - niet expliciet door Lacan – pas object a van de blik in Sém XI)
wat Freud vanuit keel Irma aankijkt lijken inderdaad 2 ogen te zijn
              - grote witte vlek + witachtig grijze korsten
              - zijn eigen ogen, zoals Lacan over Oedipus zegt
nadat hij moeder laatste keer heeft ontbloot, door speld uit haar kleed te trekken, steekt hij met die speld zijn ogen uit en werpt hij die op de grond – vanwaar ze hem aankijken
        - verschijningsvoorwaarden voor de blik als object a
          - doorbreken spiegelbeeld
            - sujet vliegt ahw door het raam waarin het zichzelf ziet
            - ahw binnenste buitenkering eigen gezicht in spiegel
          - verschijning van het kader van het fantasma
            - Freud en Irma in I strijd
            - ondertussen drijft Freud Irma in het raam – om beter te zien
              - raam = kader fantasma
              - fantasma = scherm dat afdekt, dat toelaat om iets niet te zien
        - confrontatie met de blik = moment van angst

- confrontatie met de blik = moment van angst
  - Freud vermeldt in zijn analyse van Irmadroom geen angst
angst stond centraal in de gecensureerde Marthadroom
– die misschien wel juist daarom gecensureerd werd ...
  - Lacan maakt van confrontatie met de blik een moment van grote angst
    - versnelling, na moment van weerstand gaat mond wel open
tijd die plots versnelt = angst!
    - één en al angst – Lacan daar weer zeer lyrisch over
cf. *de ce qui vous regarde sans vous regarder vous ne connaissez pas l'angoisse* (Duras)
    - vanwaar komt die angst
cf. dagresten
      - klinische tegenoverdrachtsangst
angst om bij Irma iets organisch over hoofd te zien
      - ethische angst
angst voor gevaren van ontdekking van zijn Ubw
kan daarvan gevolgen (voor hysterie én zichzelf) niet voorzien
- blik als object van angst benoemt subject=verlangen – buiten S
benoeming sujet=verlangen – **door het geven van het object-oorzaak van het verlangen**
  - niet mogelijk via S
  - wel mogelijk via object
    - object waarvan mens zelf onherroepelijk is gescheiden (verloren!)
    - ultieme revelatie “dit ben jij, dat vormeloze object (blik) dat op geen enkele manier op je spiegelbeeld lijkt”
toont *déhiscence, dislocation, déchirement = extime*

2de reeks latente gedachten Freud en de 3 collega's

imaginaire ego valt uiteen → verschijning van een *écriture*=schrift

- kant object
mond = één object nl R object
- kant ego
  - I decompositie Freuds ego – met zijn verlangen om te zien/weten/genezen
    - verschijning object a van de blik is zeer angstwekkend
      - bij Freud echter geen angst: *traverse ce moment d'angoisse* (cf. *franchi l'angoisse le désir se constitue???*)
      - in elk geval: geen *réveil*=ontwaken in angst
    - Freud geen angst doordat zijn *ego* dat wil weten/zien/genezen oplost in 3 identificaties
Clownesk Trio van sciëntistische onzin uitkramende narren
zet dagrest van discussie over *psy-Lösung* hysterie verder, waarbij Freud een consensus tussen zijn 'interne' superieur en zijn 'interne' gelijken lijkt te zoeken
    - Clownesk Trio Sciëntistische Narren
      - Dr. M (Breuer)
ervaren oudere collega
        - waarop Freud beroep doet als hij denkt iets verkeerd gedaan te hebben omdat hij als enige ook wel iets voelt voor *psy-Lösung* van de hysterie
        - echter ook niet wild is van het seksuele element in Freuds *psy-Lösung* = imaginaire vader (op basis van Freuds halfbroer, had leeftijd van Freuds moeder)
      - achter Dr. M verschijnen 2 andere dokters = komisch koppel
jongere vrienden met zelfde specialiteit, voortdurend vergeleken
        - Otto (Oscar Rie)
          - wist Freud te vertellen dat het niet goed gaat met Irma
Freud verdenkt hem ervan daar plezier in te scheppen
          - in het algemeen: te voortvarend als dokter (*Fixigheit* = fiken)
= vriend-vijand (cf. *Fliess*)
        - Leopold (Ludwig Rosenberg)
traag en bedachtzaam als dokter
= controle van vriend-vijand
    - Clownesk Trio Sciëntistische narren geconceptualiseerd als *immixtion des sujets*
      - *immixtion des sujets* = *foule* van minstens 2 *entre-je* of *sujets interposés* III218
resultaat: geen *je* meer cf. *sujet polycéphale=acéphale* / *sujet décentré*
      - uitwerking van "Ubw is discours van de Ander" E16
niet psychologische definitie van intersubjectiviteit
    - Clownesk Trio Sciëntistische Narren vertegenwoordigt alle mannen
      - geen mannen die ontsnappen aan Clownesk Trio Sciëntistische Narren
mannen zijn een gesloten verzameling
      - Freud stoot niet op navel bij vrije associatie rond alle Clowns die zijn ego uitmaken

- I decompositie van Freuds *ego* wordt plots gestuit
– door verschijning van een geschreven formule die de sleutel van Freuds Ubw bevat
  - weer versnelling
plots = *unmittelbar* (nieuw of ander!!)
  - weten ivm seksuele:
“Otto gaf injectie” – ‘injectie’ is een betekenaar: allemaal seksuele associaties
    - geïnjekteerde product = riskante *Lösung*
product = *Lösung*=oplossing – *Lösung* is een betekenaar: verwijst naar Freuds psy-
Lösung van de hysterie
riskante oplossing in die spuit + riskante oplossing van de hysterie = trimethylamine
Freud ziet, via metonymie, uiteindelijk vetgedrukte formule van trimethylamine
(Freud noemt trimethylamine een *Körper*=lichaam = stof, verbinding, hoeveelheid
materie met bepaalde vorm)
    - Lacan verwijst naar Babylonische koning uit Bijbel die plots een hand in een
onbekend schrift op een muur ziet schrijven
eigen schriftgeleerden kunnen tekst niet ontcijferen
profeet Daniël vertaalt in Aramees als *mene mene tekel ufarsin* en interpreteert
      - *mene* = uw dagen zijn geteld en ten einde
      - *tekel* = u bent gewogen en te licht bevonden
      - *ufarsin* = uw rijk is al verdeeld en vergeven
    - Freud zoekt zijn Daniel die formule trimethylamine kan ontcijferen en interpreteren
      - vindt zijn Daniël niet onder Sciëntistische Narren – in het spoor van Fliess
        - zien in trimethylamine de chemische structuur van het seksuele:
trimethylamine is resultaat van decompositie sperma (geeft verschaald
sperma zijn ammoniakgeur)
        - halen daaruit delirante zekerheid: seksuele = basis en oplossing hysterie
      - moet zijn eigen Daniël maken, met de psychoanalyticus – *in casu* Lacan
die kan zien dat formule trimethylamine enigma is dat juist door zijn vorm
        - reveleert wat Freuds Ubw is: de 3-ledige talige structuur van de formule
zegt dat het seksuele in het Ubw talig gestructureerd is
        - belichaamt wat de essentie is van Freuds ontdekking van zijn Ubw als
origine van hysterie – nl onlosmakelijke band seksualiteit en taal
    - Freud geeft meteen ook nog de basis voor ethiek van zijn Ubw:
“zulke injecties, van talig gestructureerd seksuele, geeft men niet lichtvaardig!”
  - injectienaald = niet schoon
ook seksuele allusie – fallische??
  - réveil=ontwaken – zonder angst
    - Freud werd niet vol angst wakker tov verschijning object
    - ontwaakt pas na formule trimethylamine – zonder angst
dus onderscheid tussen 2 vormen van ontwaken

het verlangen ??

Interpretatie: Ubw *désir* = parole

- verlangen kan niet benoemd worden
  - het verlangen is niet benoembaar=*nommable* – wordt nooit ontsluit=*dévoilé* 246
  - *le désir est articulé mais pas articulable*
het verlangen is gestructureerd als een taal, maar niet als dusdanig uitspreekbaar
dat is een definitie van het Ubw
- Freuds verlangen = zichzelf vrijpleiten van schuld
  - Freuds interpretatie van zijn schuld als een klinische schuld
    - Bw verlangen = zichzelf vrijpleiten van de schuld voor mislukking kuur Irma 182
wil niet schuldig zijn aan haar voortdurende klachten
cf. ketellogica bij terugbrengen kapotte ketel = taal van het schuldgevoel
      - “Ik heb ketel in goeie staat teruggebracht”
      - “Ketel was al kapot toen ik hem leende”
      - “Ik heb helemaal geen ketel geleend”
    - Toepassing op geval Freud
      - “Irma wil *psy-Lösung* voor haar psy-probleem niet aanvaarden”
      - “*psy-Lösung* werkt niet omdat het probleem niet psychisch maar organisch is”
      - “Er is geen enkel probleem – Irma’s histerie is gewoon doen alsof”
    - kunnen we daar Ubw infantiel seksueel verlangen achter zoeken??
  - Lacans interpretatie van Freuds schuld als een ethische schuld
    - Freuds forceert de waarheid
      - niet dat hij liegt
      - maar
        - licht tipje op van de sluier die altijd over waarheid ligt
= ontdekking van zijn Ubw (Ubw als talig gestructureerd seksuele)
        - en doet iets met dat beetje waarheid = therapie via vrije associatie en interpretatie
    - dat is sterker dan hemzelf:
      - dit heb ik niet zelf gewild, mijn Ubw *désir* heeft mij dat gelapt
      - cf. overwicht S (Ubw) vernietigt actie individu, maakt dat directe verhouding tot de waarheid verloren gaat, subject is niet meer dan een pion die af en toe toevallig over de waarheid struikelt (cf. Luthers “*hier stehe Ich, ich kann nicht anders*”) = *désir* 201

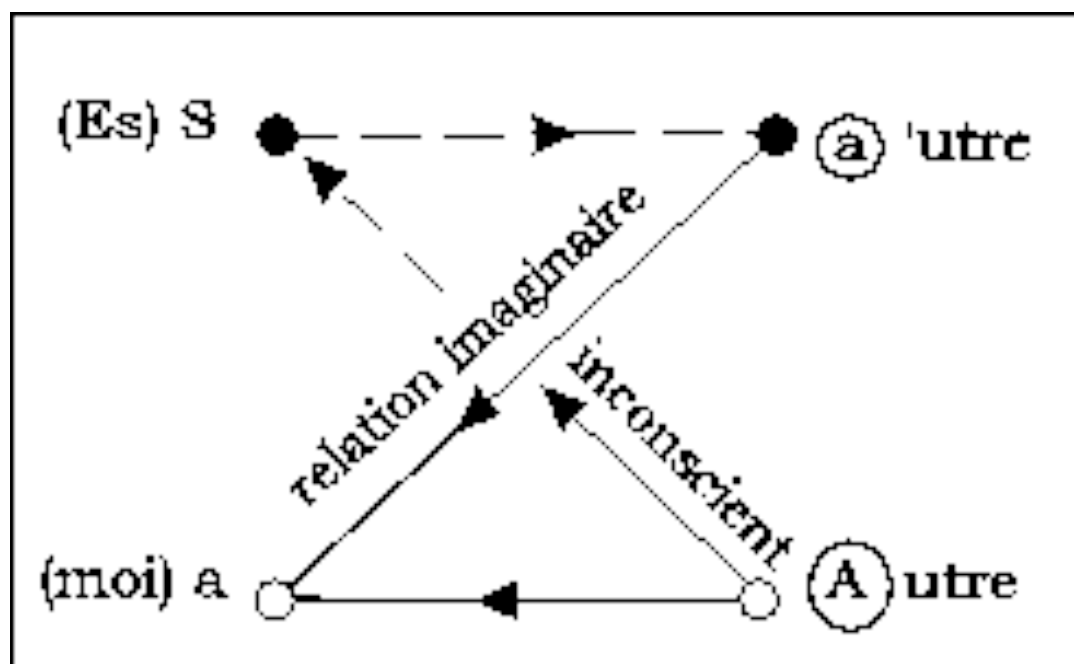
BIJLAGEN

FREUDS IRMADROOM

een grote hal – veel gasten, die wij ontvangen

- LUIK 1: Freud en Irma
onder hen ook Irma
  - dialogoog met Irma
    - ik neem Irma meteen apart, alsof ik een antwoord op haar brief wil geven, met verwijten dat ze de 'oplossing' (*Lösung*) nog niet aanvaardt. Ik zeg haar: "als je nog altijd pijn hebt, is dat echt alleen maar je eigen schuld"
    - Irma antwoordt: "Als je eens wist hoeveel pijn ik nu in mijn keel, maag en lichaam heb: ik krimp er helemaal van ineen"
    - ik verschiet en kijk haar aan
ze ziet er bleek en opgeblazen uit
ik denk dat ik misschien toch iets organisch over het hoofd zie
  - verschijning object
    - ik neem haar mee naar het raam – en kijk in haar keel
    - daarbij stribbelt ze wat tegen (*sich sträuben*), zoals vrouwen met een kunstgebit
    - ik zeg bij mezelf dat dit in haar geval toch niet hoeft
    - haar mond gaat dan inderdaad ook vlot open
      - rechts ontdek ik een grote witte vlek
      - elders zie ik omvangrijke witachtig grijze korsten op rare gekrulde vormen, die blijkbaar naar het model van neusschelpen zijn gevormd
- LUIK 2: Freud en collega's
  - dialogoog met de collega's
    - ik roep snel Dr. M erbij
      - die doet het onderzoek over en bevestigt ..
      - Dr. M ziet er wel helemaal anders dan normaal:
hij is zeer bleek, mankt en heeft geen baard
    - vriend Otto
staat nu ook naast Irma
    - vriend Leopold
      - percuteert Irma door haar keurslijfje heen
en zegt: "ze heeft links onder een demping"
      - hij wijst ook op een geïnfiltreerd huidpartij op de linkerschouder (wat ik, ondanks de jurk, net als hij gewaarword)
    - M. zegt: "Geen twijfel aan, het is een infectie – maar dat geeft niet: er zal nog dysenterie bovenop komen en het gif zal dan uitgescheiden worden"
  - verschijning geschrift
we weten ook onmiddellijk waar die infectie vandaan komt
Otto heeft haar onlangs, toen ze zich onwel voelde, een injectie gegeven
    - met een propylprepraat, propyleen, ... propionzuur ...trimethylamin (waarvan ik de formules vet gedrukt voor mij zie)
zulke injecties mag men niet zo lichtvaardig geven
    - waarschijnlijk was ook de naald niet schoon

L-SCHEMA

FREUDS UITLEG OVER DE NAVEL VAN DE DROOM

De navel van de Irmadroom

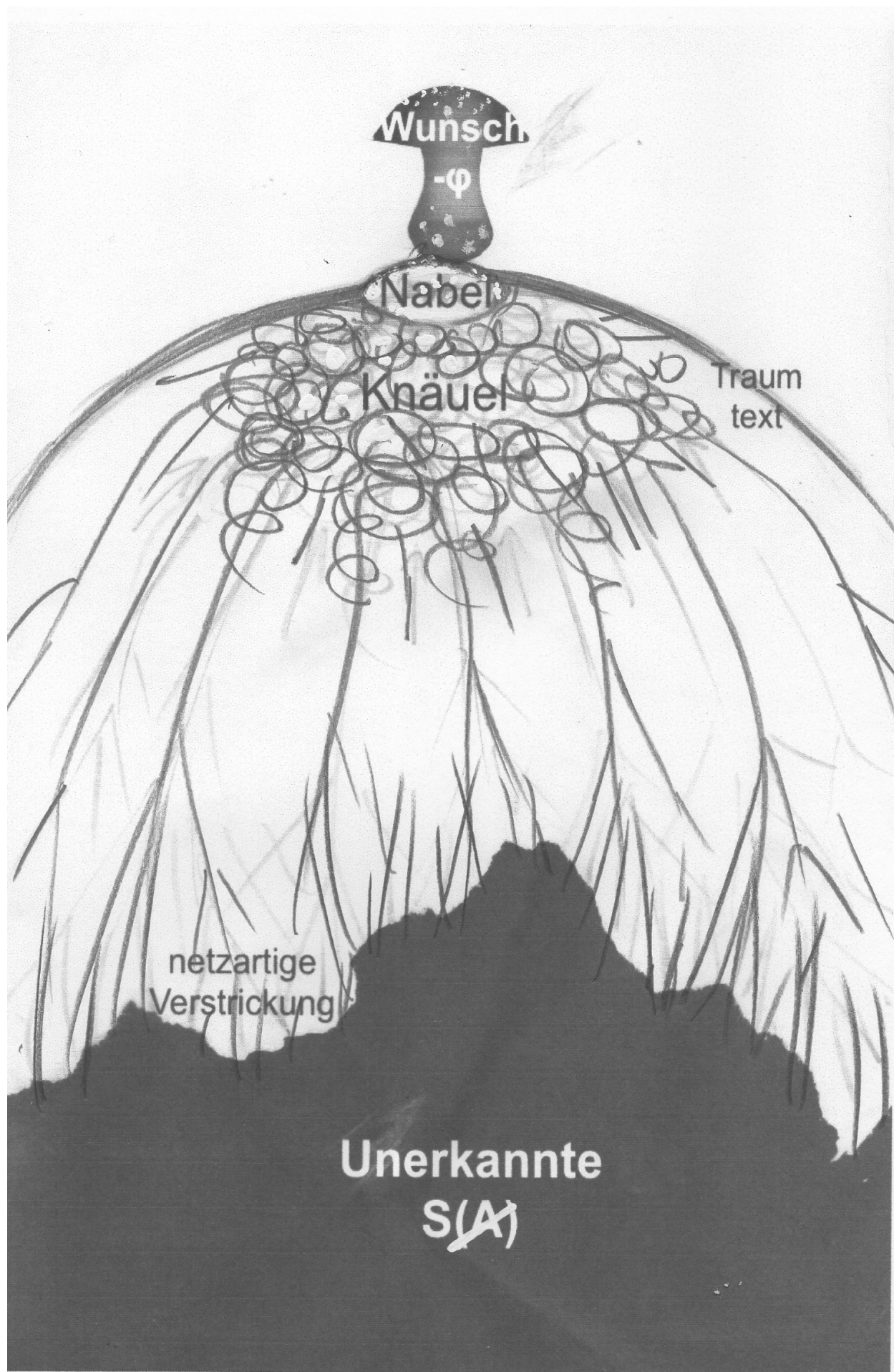
Ich ahne, daß die Deutung dieses Stückes nicht weit genug geführt ist, um allem verborgenen Sinne zu folgen. Wollte ich die Vergleichung der drei Frauen fortsetzen, so käme ich weit ab. – Jeder Traum hat mindestens eine Stelle, an welcher er unergründlich ist, gleichsam einen Nabel, durch den er mit dem Unerkannten zusammenhängt.

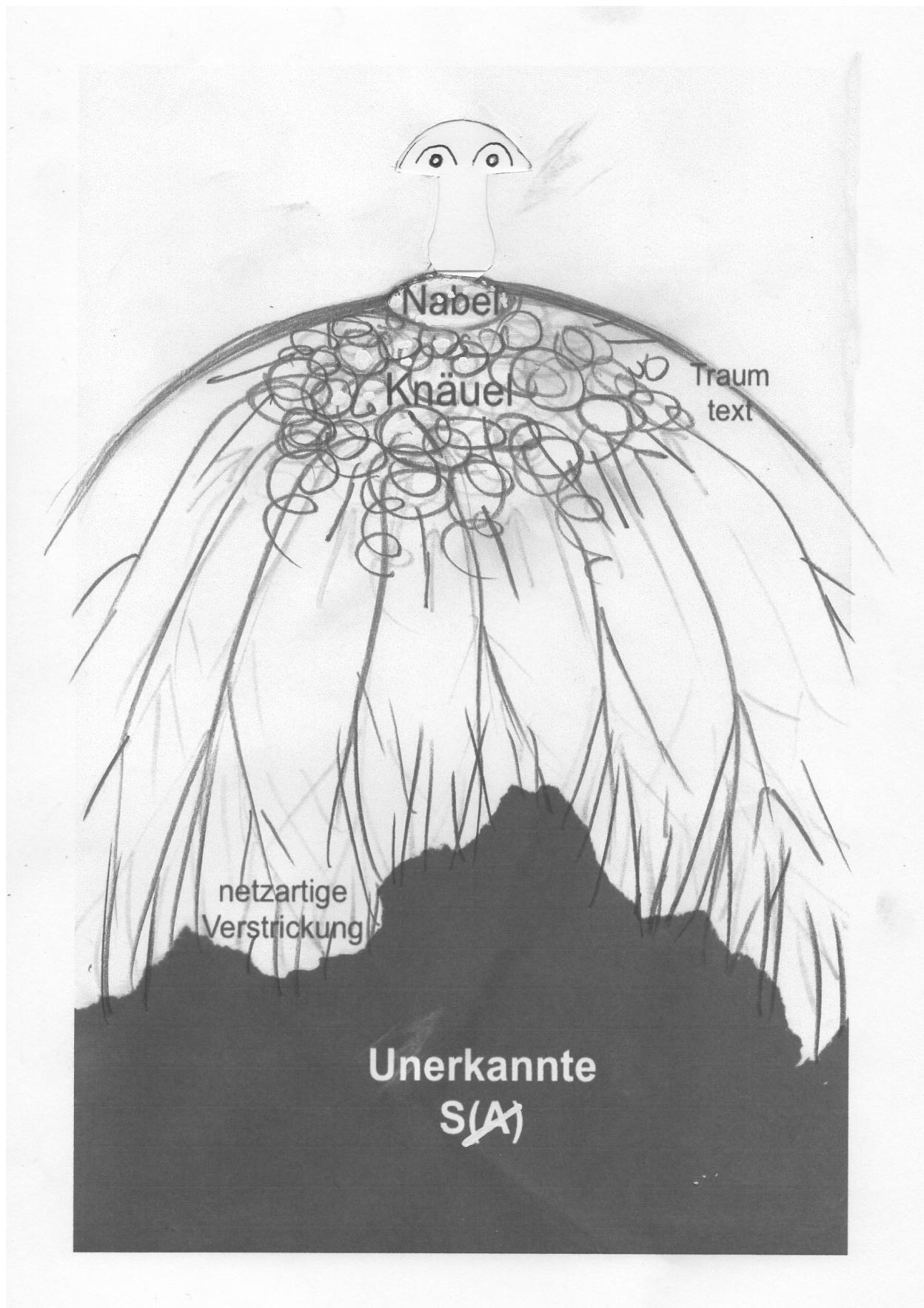
Ik vermoed dat de duiding van dit gedeelte niet ver genoeg is voortgezet om alle verborgen betekenissen na te gaan. Zou ik de vergelijking tussen de drie vrouwen verder willen uitwerken, dan zou ik ver afdwalen. – Elke droom heeft minstens één plaats waarop hij ondoorgrondelijk is, een navel (*Nabel*) als het ware die hem met het onbekende (*Unerkannte*) verbindt.

Elke droom heeft een navel

In den bestgedeuteten Träumen muß man oft eine Stelle im Dunkeln lassen, weil man bei der Deutung merkt, daß dort ein Knäuel von Traumgedanken anhebt, der sich nicht entwirren will, aber auch zum Trauminhalt keine weiteren Beiträge geliefert hat. Dies ist dann der Nabel des Traumes, die Stelle, an der er dem Unerkannten aufsitzt. Die Traumgedanken, auf die man bei der Deutung gerät, müssen ja ganz allgemein ohne Abschluß bleiben und nach allen Seiten hin in die netzartige Verstrickung unserer Gedankenwelt auslaufen. Aus einer dichteren Stelle dieses Geflechtes erhebt sich dann der Traumwunsch wie der Pilz aus seinem Myzelium.

Bij de best geduide dromen is men vaak gedwongen een passage onopgehelderd te laten omdat men tijdens de duiding merkt dat daar een kluwen (*Knäuel*) van droomgedachten begint die zich niet wil laten ontwarren, maar die ook geen verdere bijdragen aan de droominhoud heeft geleverd. Dit is dan de navel (*Nabel*) van de droom, de plaats waar hij aan het onbekende vastzit (*dem Unerkannten aufsitzt*). De droomgedachten waarop men bij de duiding uitkomt, moeten immers altijd onafgesloten blijven en naar alle kanten in de netvormige verstrengeling (*netzartige Verstrickung*) van onze gedachtewereld uitlopen. Uit een dichtere plaats in dit vlechtwerk (*Geflecht*) rijst dan de droomwens op als de paddenstoel uit zijn mycelium.

FORMULE TRIMETHYLAMINE

